

30. november 2017

Deres ref.: 17/5125

HØRING: ENDRINGER I REGLENE OM FORVARING.

1. Innledende bemerkninger

Den norske Dommerforening viser til brev 8. september 2017 fra Justis- og beredskapsdepartementet om høring av forslag om endring i straffelovens regler om forvaring. Høringsfristen er 1. desember 2017.

Dommerforeningens fagutvalg for strafferett og straffeprosess avgir høringsuttalelsen på vegne av foreningen. Utvalget består av lagmann Hans Petter Jahre, Borgarting lagmannsrett (leder), førstelagmann Dag Bugge Nordén, Agder lagmannsrett, lagmann Torolv Groseth, Eidsivating lagmannsrett, lagdommer Jarle Golten Smørdal, Gulating lagmannsrett, tingrettsdommer Cathrine Fossen, Gjøvik tingrett, tingrettsdommer Inga Bejer Engh, Oslo tingrett og tingrettsdommer Johan Kristian Øydegard, Ringerike tingrett.

Dommerforeningen har valgt å begrense høringsuttalelsen til to av spørsmålene som er reist i høringsnotatet, nemlig hovedspørsmålet om endring av grunnvilkåret for forvaring og spørsmålet om frist for iverksettelse av prøveløslatelse.

Endring av grunnvilkåret for prøveløslatelse, straffeloven § 44 første ledd

Dommerforeningen er enig i at det både formelt og reelt er en uheldig forskjell mellom vilkårene for prøveløslatelse i strl. § 44 første ledd, jf. Rt. 2014 side 934 avsnitt 49, og vilkårene for prøveløslatelse fra tidsbestemt fengselsstraff i straffegjennomføringsloven § 42, slik at det skal mer til for å bli prøveløslatt fra fengsel enn fra forvaring. Både hensynet til samfunnsvernet som begrunner forvaringsstraffen, og prinsippet om at en forvaringsstraff ikke bør være kortere enn det en dom på ordinær fengselsstraff ville ha vært, tilsier at reglene harmoniseres. Dessuten er dagens bevistema om hvorvidt det fortsatt må «antas å være en nærliggende fare for at lovbryteren på nytt vil begå en slik forbrytelse» hvis han prøveløslates, vanskelig å håndtere i praksis. Generelt er det beheftet med stor usikkerhet å vurdere

sannsynligheten for fremtidige straffbare handlinger. I tillegg kommer at grunnlaget for denne vurderingen ofte vil være nokså dårlig etter at domfelte har sittet flere år i forvaring.

Dommerforeningen er enig med departementet i at vilkårene for prøveløslatelse fra forvaring i straffeloven § 44 første ledd bør utformes etter mønster av straffegjennomføringsloven § 42 femte ledd om prøveløslatelse fra fengselsstraff. Lovteksten bør – med utgangspunkt i at forvaring skal ivareta hensynet til samfunnsvernet - angi et nokså bredt skjønnsstema og peke på noen momenter som særlig skal vektlegges ved skjønnsutøvelsen. Vi er enige i at kriteriet bør være om prøveløslatelse «anses sikkerhetsmessig forsvarlig», og at momentene bør være de samme som i straffegjennomføringsloven, nemlig «domfeltes atferd under gjennomføring av straffen, og om det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger i prøvetiden.» Det sistnevnte momentet klargjør at også fare for andre straffbare handlinger enn de som er forvaringsutløsende etter straffeloven § 40, kan være relevante. Videre er «grunn til å tro» et mindre strengt vilkår enn «nærliggende fare for», selv om det i begge tilfeller kreves konkrete, objektive holdepunkter. Utgangspunktet for vurderingen må fortsatt være den risikovurderingen som ble foretatt i forvaringsdommen, hvor tidligere domfellelser står sentralt. Det avgjørende må være om det etter dommen har skjedd endringer i domfeltes adferd og personlige og sosiale funksjonsevne som i tilstrekkelig grad reduserer risikoen for ny kriminalitet. I den brede sikkerhetsmessige vurderingen bør man også trekke inn momenter som soningsprogresjon og behov for gradvis tilbakeføring til samfunnet (utslusing). Det er imidlertid ikke nødvendig å ta dette inn i lovteksten.

Avgjørelsen av spørsmålet om prøveløslatelse må treffes på grunnlag av de opplysningene man har på avgjørelsestidspunktet. Hvis disse ikke er tilstrekkelige til at man kan konkludere med at prøveløslatelse er sikkerhetsmessig forsvarlig, bør prøveløslatelse ikke skje. Begrunnelsen for forvaringsinstituttet tilsier at man i et slikt tilfelle ikke skal «ta sjansen» på at en prøveløslatelse vil gå bra. I en slik situasjon må hensynet til samfunnsvernet gå foran domfeltes interesse i å bli løslatt.

Fastsettelse av frist for iverksettelse, straffeloven § 44 annet ledd

Dommerforeningen er enig med departementet i at det bør lovfestes at retten skal fastsette en frist for iverksettelse av prøveløslatelsen dersom retten kommer til at domfelte skal prøveløslates, jf. utkastet til nytt annet punktum i § 44.

I lovutkastet står det at «tingretten» skal fastsette fristen. Dette bør etter vårt syn erstattes med «retten», som er instansnøytralt. Det kan nok forekomme at beslutningen om å prøveløslate blir truffet av en ankedomstol.

Departementet foreslår videre at fristen skal kunne forlenges av kriminalomsorgen. Dommerforeningen er enig i at fristen bør kunne forlenges. Det er viktig at prøveløslatelsen

ikke iverksettes før et sikkerhetsmessig forsvarlig opplegg er på plass. Vi har imidlertid prinsipielle innvendinger mot at forvaltningen på egen hånd skal kunne forlenge en frist domstolen har fastsatt. Et alternativ kan derfor være at kriminalomsorgen kan fremsette begjæring om fristforlengelse til retten, som avgjør forlengelsesspørsmålet ved kjennelse etter skriftlig behandling. Derved oppnår man at domstolen fortsatt er herre over fristen samtidig som saksbehandlingen er enkel og effektiv.

Med vennlig hilsen

Den norske Dommerforening
Fagutvalget for strafferett og straffeprosess

Hans-Petter Jahre
Lagmann/leder av fagutvalget.